

Crònica

Musical per aixecar passions

Jordi Bordes

Barcelona

Jugar amb la fórmula del musical per convertir-lo en un altaveu de grans proporcions. La sindicalista Isabel Vilà (Calonge, 1843-Sabadell, 1896), avui, el provaria per transmetre el seu missatge amb la màxima claredat i consistència als quatre vents. La *Isabel 5 hores* –nom amb què se la va conèixer pel fet de reivindicar i aconseguir que la canalla només treballés cinc hores a la fàbrica perquè pogués anar a escola– és la protagonista d'un espectacle que es prepara per la tardor vinent i que, després de l'estrena, possiblement, a Figueres, busca l'oportunitat d'arribar a Barcelona. Dilluns al vespre, i en el marc del Dia Internacional de la Dona Treballadora organitzat per l'Assemblea Nacional Catalana, es van poder sentir un parell de balades que ja van evocar l'emoció. La cantant Iris Vilà, que interpretarà la sindicalista, incitava al tremp amb un "més val perdre un combat per guanyar al final". Catalunya s'ha construït sovint gràcies a la fusta de perseverança que gasten alguns dels seus personatges –coneguts o anònims.

I és que Isabel Vilà –republicana federal, sindicalista i militant de la Primera Internacional i pedagoga racionalista–, una veu respectada entre el primer masculisme, majoritàriament masculí, va quedar esborrada per la història fins que l'historiador Francesc Ferrer i Gironès va trobar referències seves a la biblioteca del Senat, explicava el guionista d'*Isabel*, Toni Strubell. Va ser la primera d'una estela de sindicalistes (Teresa Claramunt, Lola

L'actriu Iris Vilà –a l'esquerra–, amb representants de sindicats i Toni Strubell, autor del llibret, en l'homenatge de dilluns ■ JUANMA RAMOS

Iturbe, Frederica Montseny, Margarida Roig, Lina Òdena i Maria Manonelles, entre d'altres) que es fan a si mateixes, resistint-se al panorama advers. Un exemple: Vilà, amb només 26 anys, va lide-

Toni Strubell:
"Isabel Vilà no és cap pamflet."
El seu compromís és inqüestionable

rar una marxa de Llagostera a la Bisbal per dur medicaments als menestrals surers ferits. Strubell recordava que els fets coneguts com "el foc de la Bisbal" són de les comptades ocasions que els progressistes catalans van guanyar. Les dones, que el 1856 representaven el 40% de la població obrera de Barcelona, tenien una gran mancança en formació. Es calcula que, el 1800, el 80% de les dones eren analfabetes. Per això, esperonen la defensa dels seus drets a través dels mítings, i també de la ràdio.

La determinació d'aquelles primeres sindicalistes va ser ferma, perquè van haver de conviure amb les persecucions i també amb l'exili. Lina Òdena va decidir

suïcidar-se quan ja l'anaven a agafar uns feixistes. Aurora Picornell va morir afusellada. Vilà va ser enterrada al cementiri dels dissidents.

Isabel 5 hores va aconseguir que, a partir de la seva reivindicació, la canalla pogués formar-se. Però, per aconseguir-ho, va haver d'enfrontar-se a la patronal i també als pares, ja que amb una menor dedicació laboral del fill els baixaven els ingressos. Ella mateixa també estudiaria a Carcassona –coincidint amb el seu exili per la caiguda de la Primera República–. Més tard, va donar classes, ja com a mestra, a Sabadell. Tot anava a mal borràs i la van acomiadar perquè no tenien diners per pagar-li el sou. Vilà va

resoldre que continuaria treballant perquè ella volia. Per això, Strubell insisteix que "Vilà no és cap pamflet". El seu compromís és inqüestionable. L'historiador de Nova York Howard Zinn (1922-2010) insistia que les lliçons d'història havien de sortir de les universitats per tenir incidència social. Per això, va col·laborar amb el musical *Emma*, dedicat a Emma Goldman, anarquista i feminista. Aquella biografia va esclatar als escenaris. Ara, Strubell –juntament amb Antoni Mas en la direcció musical, Kim Planella en la direcció i un repartiment encapçalat per Iris Vilà i Carlos Gramaje– incita a remoure la base per bastir una Catalunya més igualitària.

'Pepe', les aventures d'un dibuixant únic

X. Castillón
TORROELLA DE MONTGRÍ

Amb el clàssic *Los profesionales*, Carlos Giménez va deixar testimoni gràfic de tota una generació de dibuixants d'histories en la Barcelona de la llarga postguerra. Entre aquells professionals del tebeo

destacava amb llum pròpia José González, *Pepe* (Barcelona, 1939-2009), fill del Raval i home d'enorme talent i habilitats múltiples a qui Giménez ha dedicat els dos volums de *Pepe* (Panini Còmics); el segon, acabat d'aparèixer.

Pepe ho sabia fer tot i tot ho feia bé, però la con-

trapartida és que també es cansava de tot ràpidament. Com diu Giménez, a pesar de ser homosexual o justament per això, va dibuixar les dones més belles i exuberants del còmic autòcton, amb repercussió internacional a través de contractes amb agències estrangeres que rarament

La il·lustració de la portada de 'Pepe 2' ■ C.G.

beneficiaven els dibuixants. Pepe va dibuixar la sèrie *Vampirella* per a l'editorial nord-americana Warren entre el 1971 i el 1983. Treballs com aquest li van donar fama mundial, que ell no va poder o no va voler aprofitar. Pepe vivia al dia, es gastava tot el que guanyava, oblidava tan de pressa com aprenia, era tan generós com egoista, la seva vida va ser tan afortunada com catastròfica va ser el seu final. Pepe va deixar centenars d'anècdotes i Giménez la ha convertit en una gran biografia gràfica. ■